

Grote stap voor standaardisering BIM

3

Hakkesteeg Installatietechniek gaat geen opdracht uit de weg

7

Vink Installatiegroep heeft in Fresh-Care Convenience mooie uitdaging

9

Installatiesector heeft wensen om verder te verduurzamen

10

53

projecten doen mee aan de Dag van de Bouw op 20 mei

Installateur ontwikkelt zich tot Duurzame Aanbieder

Brancheorganisatie UNETO-VNI streeft naar een CO2-neutraal gebouwde omgeving in 2013 en spreekt hiermee de ambitie uit om veel verder te gaan dan de doelstelling in het Energieakkoord. En bij het halen van dit streven is een belangrijke rol weggelegd voor de installateur: deze zal zich steeds meer ontwikkelen tot energieregisseur.

Om dit te versnellen, wordt binnenkort in samenwerking met Bouwend Nederland en OnderhoudNL het profiel Duurzame Aanbieder geïntroduceerd. "Deze aanbieders adviseren woningbezitters over de mogelijkheden om hun huis energieneutraal te maken met behulp van installatietechnische en bouwkundige maatregelen en voeren de werkzaamheden ook uit", aldus wordt dit profiel ingevuld.

De brancheorganisatie pleit onder andere voor een snelle verdere verduurzaming van het woningbezit en installateurs en technische dienstverleners staan in deze plannen centraal. "Zij adviseren klanten over de mogelijkheden om energie te besparen, brengen energiemangementssystemen aan én zorgen ervoor dat de installaties ook op de langere termijn optimaal blijven presteren", aldus UNETO-VNI.

Utiliteit

Ook in de utiliteitsbouw is nog grote winst te boeken, onder andere door toepassing van intelligente energiemangementssystemen die een enorme efficiëncysprong gaat opleveren. "In alle utiliteitsgebouwen is winst te behalen, maar met name in kantoren, bedrijfshallen en in de horeca is het relatief eenvoudig. Het optimaliseren of vervangen van bestaande installaties kan veel gas en elektriciteit besparen. Het gasverbruik kan zo met een derde worden teruggebracht en het elektriciteitsverbruik zelfs met 60 procent."

Omdat de bekendheid met deze systemen nog beperkt is, ontwikkelt UNETO-VNI samen met onder andere FME, ICT-Nederland en de overheid een speciaal programma met vier pijlers: voorlichting, aanbodtransparantie, opleidingen en monitoring. UNETO-VNI vindt dat ook de overheid een duit in het zakje moet doen met een aantal gerichte maatregelen.

Derde vrijdag in maart is Bewust Veilig-dag

De derde vrijdag in maart staat vanaf dit jaar in het teken van veilig werken in de bouw en heeft als vaste naam Bewust Veilig. Bij de aftrap dit jaar werd op meer dan 2600 verschillende werklocaties van 150 bouw-, infra- en installatiebedrijven stilgestaan bij de veiligheid op de werkvloer. In totaal waren hier zo'n 47.000 medewerkers, opdrachtgevers en ketenpartners bij betrokken. Doekle Terpstra, voorzitter van UNETO-VNI (op de foto in het midden, met bril), zegt over veiligheid onder andere: "Elk ongeluk is er een te veel. Daarom is het belangrijk dat we extra aandacht schenken aan veilig werken. Met preventieve maatregelen en optimale communicatie over de veiligheidsrisico's kunnen we grote stappen maken."

Geberit introduceert voorgemonteerde en zijdezachte, luxe Setaplano douchevloer

Geberit introduceert de Setaplano douchevloer, die vervaardigd is uit zeer hoogwaardig minerale kunststof. Er is ook montagegemak, want het aantal losse onderdelen is tot een minimum beperkt. Het stalen frame en de afdichtingsfolie zijn namelijk voorgemonteerd, wat het werk eenvoudiger en veiliger maakt.

Setaplano is hiermee het eerste product waarin de integratie van de merken Sphinx en Geberit zichtbaar tot uiting komt; de minerale kunststof van Sphinx gecombineerd met het installatieframe en de afvoertechniek van Geberit.

De Setaplano is zo ver als mogelijk voorgemonteerd en dat betekent niet alleen minder werk voor de installateur, maar creëert ook

meer veiligheid. Net als alle andere Geberit doucheafvoer oplossingen voor inloopdouches is de Geberit Setaplano uitgerust met een in de fabriek voorgemonteerde afdichtingsfolie.

Eenvoudig instelbaar

Het installatieframe is gebaseerd op het vertrouwde Duofix installatieframe. Het frame bestaat uit één stuk en is eenvoudig instelbaar. Het totaal aantal onderdelen is tot een minimum beperkt.

Uitstekend waterslot

De Geberit Setaplano douchevloer is inclusief een nieuw, gemakkelijk te reinigen sifon, dat in twee modellen wordt geleverd: een waterslotheogte van 30 mm met een afvoercapaciteit van meer dan 0,5 liter per seconde, en een waterslotheogte van 50 mm met een afvoercapaciteit van meer dan 0,65 liter per seconde. Beide modellen kunnen 360 graden gedraaid worden nadat ze in het frame geplaatst zijn. Hierdoor kunnen ze naar wens afgesteld worden.

Verfijde vormgeving

De Setaplano douchevloer is niet alleen eenvoudig te installeren maar biedt de consument ook tastbaar meerwaarde. De douchevloer heeft een luxe uitstraling en voelt zijdezacht en warm aan. Het oppervlak bestaat uit uitzonderlijk

antislip materiaal en is gemakkelijk schoon te maken, evenals de eenvoudig uit te nemen kamvormige haarzeef.

Leg uw vraag neer bij De Vragenbank

Om wetenschappelijke kennis en technisch talent beter bereikbaar te maken voor onder andere de installateur, hebben TU/e SURE Innovation, KIEN en High Tech NL De Vragenbank opgericht. Hierin gaan de beste studenten van de TU Eindhoven aan de slag met innovatievraagstukken van onder anderen installateurs.

Met dit initiatief wordt voorzien in een grote behoefte onder kleinere ondernemers. De drie partners vertegenwoordigen drie verschillende branches die zij met De Vragenbank willen samenbrengen: academisch talent, hightech-bedrijven en de elektrotechnische installatiebranche.

Geen afdeling

"Veel mkb'ers hebben geen interne afdeling voor innovatie. Wij moeten ze helpen om mee te kunnen met de snelheid van veranderingen. Innovatie moet niet beperkt blijven tot hightech-mkb en grote bedrijven", zegt Adrie van Duijne van de Stichting KIEN op de website van TVVL, de kennisorganisatie voor het installatiebedrijf.

Door De Vragenbank kan de installateur in contact komen met hoogopgeleide studenten en kan worden geprofiteerd van actuele, wetenschappelijke kennis. En studenten komen vroegtijdig in aanraking met het mkb.

GRUNDFOS **MAGNA3**

“De eenvoudigste manier om mijn grote klanten gelukkig te maken”

WERELDKLASSE RENDEMENT WAAR & WANNEER HET TELT

Je hebt met de MAGNA3 een circulatiepomp die eenvoudig te installeren en in gebruik te nemen is. Met een ongeëvenaarde efficiëntie en gemakkelijk in te stellen met de Grundfos GO Remote App.

En zet nu je aankopen om prachtige geschenken en maak iedere maand kans op een iPad, met het **Win & Earn** spaarprogramma van Grundfos.

Ontdek de MAGNA3 op grundfos.nl/installateurs

DOWNLOAD
DE APP VAN DE
APP STORE OF
GOOGLE
PLAY

be
think
innovate

GRUNDFOS

Grote stap voor BIM-standaardisering

Bouwen volgens het Bouw Informatie Model (BIM) heeft een grote doorbraak bereikt doordat BuildingSmart International voortaan de ETIM-productclassificatie als dé wereldwijde standaard erkent. Deze ontwikkeling levert een productiviteitsverbetering op in de hele bouwketen.

ETIM International en BuildingSmart kondigden onlangs een nauwe samenwerking aan om de open standaarden ETIM en IFC beter op elkaar aan te laten sluiten. Dit betekent een grote impuls voor een betere uitwisselbaarheid van informatie in BIM-modellen. Directeur Erik

van Engelen van UNETO-VNI bevestigt dat beide onafhankelijke standaarden goed op elkaar aansluiten en de strategische ontwikkelingen in de bouwketen ondersteunen. "Vooral bij de uitbreiding van het standaard ETIM-datamodel naar ETIM Modelling Classes hebben we een groot gemeenschappelijk belang. Hiermee wordt het mogelijk om producten als 3D-objecten te modelleren. Daarnaast zal ETIM een belangrijke bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van de BuildingSmartDataDictionary."

Met elkaar verbinden

Rien Wabeke, directeur van Stichting Ketenstandaard Bouw en Installatie, laat weten dat een

echte standaard breed wordt gedragen. "Met de erkenning van ETIM door BuildingSmart is dat nu onbetwist het geval. Nu kunnen we de werelden van BIM en productinformatie in de bouw en installatiebranche optimaal met elkaar verbinden."

Drijvende kracht

BuildingSmart is al jaren de drijvende kracht achter de toepassing van open BIM-standaarden binnen het bouwproces. ETIM is dé standaard voor classificatie van productgegevens voor bouwen en installatiesector. Wereldwijd worden de standaarden toegepast in applicatiesoftware van installateurs, aannemers, adviseurs, fabrikanten en groothandel.

Laat zien waar u mee bezig bent tijdens Dag van de Bouw

Een groot aantal installatiebedrijven ontvangt zaterdag 20 mei tijdens de Dag van de Bouw belangstellenden op een bijzonder project dat in aanbouw is. Het is voor het eerst dat het grote publiek kan kennismaken met installatietechnische hoogstandjes in gebouwen, woningen en infraprojecten.

UNETO-VNI stelt aan installatiebedrijven die meedoen promotiematerialen ter beschikking, waaronder afzetlinten en hekdoeken.

Voor wat betreft het programma op de dag: hier zijn installatiebedrijven volledig vrij in. UNETO-VNI heeft wel tips, zoals: "We raden u aan om de lokale pers vooraf te informeren over de openstelling van het project en bijvoorbeeld een rondleiding te organiseren."

Plus: "Ook is het leuk om iets te organiseren voor de kleinere bezoekers. De Dag van de Bouw is immers ook een mooi moment om de jeugd kennis te laten maken met de techniek."

■ GEBERIT

Oef... verkeerde rekensom?

Partner in totaaloplossingen.

Door Jeroen Bosman
Productmanager Geberit

U kent het vast: uw klant vraagt of het iets voordeliger kan. Hoe groot is de verleiding dan om de aanschafprijs bepalend te laten zijn bij uw productkeuze. Met alle gevolgen van dien, want als ze u tien jaar later vragen om de vlotter of het bodemventiel te vervangen dan komt het konijn uit de hoed: de onderdelen zijn niet meer verkrijgbaar en het inbouwreservoir moet vervangen worden. Hoezo goedkoper...

Ik leg weleens uit dat er verkeerde rekensommen worden gemaakt. Ze hebben daar tegenwoordig zelfs een term voor: de 'echte prijs'. Rekenen met de 'echte prijs' houdt in dat niet alleen het aanschafbedrag wordt meegenomen, maar ook de toekomstige kosten. Gaat u uit van deze prijs dan zien berekeningen er ineens heel anders uit. Eigenlijk net zoals – en wie heeft zich er niet schuldig aan gemaakt – wanneer u een schroevendraaier bij het 'Knakenparadijs' koopt. Hij ziet er in het begin goed uit, maar na drie keer gebruik is het gereedschap bot. Bij de schroevendraaier denkt u dan meestal: 'Ach, het was een paar euro, ik gooi het weg en ik koop de volgende keer iets behoorlijks'. Maar eigenlijk heeft u dan al een paar euro, een autoriteit naar de vakhandel en een dosis frustratie te veel betaald. Stel dat u hetzelfde doet bij een inbouwreservoir. Na zeven jaar komt u bij de klant voorrijden omdat de wc niet goed spoelt. Voor het 'Action'-model zijn dan meestal geen onderdelen meer verkrijgbaar en in plaats van een uurtje werk en een nieuw onderdeel moet het hele reservoir vervangen worden. Hoge kosten en veel rotzooi zijn het gevolg. En dat terwijl u uw klant dit leed eenvoudig had kunnen besparen door direct te kiezen voor een A-merk. Leveranciers van gerenommeerde merken houden namelijk de meeste onderdelen 25 jaar op voorraad en kennen lange garantietijden. Zij zijn er dus bij gebaat om kwaliteit te leveren.

Kwaliteit ziet u helaas niet op een foto. Het uit zich in de details: u voelt het zodra u het in handen heeft en bewijst zich over de jaren. Denk aan een gladde afwerking van het porselein, een stevige bevestiging aan de muur of douche-wc's die ontkalkt kunnen worden. Want ja, soms zit het vernuft verborgen. Nu denkt u wellicht: zo warm is de waterstraal van een billendouche toch niet? Dat is ook zo, maar om deze op te warmen tot lichaamswarmte heeft de Geberit AquaClean Mera niet alleen een boiler, maar - net als andere douche-wc's - is hij ook voorzien van een doorstroomverwarmer. Deze heeft een veel hogere temperatuur om het water tijdens de doorstroming te kunnen verwarmen naar lichaamstemperatuur en daardoor ontstaat kalkafzetting. Een ontkalkvoorziening is dus nodig om een langdurig gebruik te garanderen. Dat is de verborgen kwaliteit, die o zo bepalend is voor de levensduur. Een product van goede kwaliteit is dan de meest voordelige en duurzame aankoop.

KNOW
HOW
INSTALLED

Geberit organiseert jaarlijks vele cursussen, deelname is gratis. Wilt u een van de cursussen van Geberit volgen? Op pagina 8 staan welke cursussen er op welke data zijn, maar u kunt ook naar www.geberit.nl/cursussen voor alle informatie. Hier kunt u zich ook opgeven.

Colofon

InstallatieNieuws is een uitgave van Geberit BV.
www.installatienieuws.com

Productie:
Enter Media BV
Fijnvandraatlaan 2a
1381 EW Weesp
Tel. (0294) 410333
Redactie:
Hans Peijs

www.entermediabv.nl

Wilt u via e-mail op de hoogte blijven van het nieuws in de installatiebranche, meldt u zich dan aan voor een abonnement op www.installatienieuws.com.

© Copyright Op de teksten, de foto's en het ontwerp van het InstallatieNieuws rust copyright. Niets mag op welke wijze dan ook worden overgenomen, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder toestemming van de uitgever.

THEMA ZEHNDER IS 'VITALITEIT SAMEN GEBOUWD'

Zehnder is present op innovatie-event Building Holland

Building Holland (van 11 t/m 13 april in RAI Amsterdam) staat ook dit jaar in het teken van innovatie en vernieuwing. Zehnder participeert net als voorgaande jaren ook dit jaar in Building Holland.

Vanuit het thema 'Vitaliteit samen gebouwd' zijn de nieuwste producten en systeeminnovaties van Zehnder te bewonderen. Dit zijn ze:

Zehnder ComfoAir E

De Zehnder ComfoAir E biedt de perfecte balans tussen een economisch verantwoorde installatie en zeer comfortabele prestaties op het gebied van ventilatie met warmterugwinning. De ComfoAir E heeft, ook bij hoge luchthoeveelheden, een extreem laag geluidsniveau en bijzonder laag opgenomen vermogen.

Zehnder Stana en Lateo

De vernieuwde Zehnder Stana en Zehnder Lateo zijn betaalbare, kwalitatief hoogwaardige convectoren met een uitstekende EPC-winst en een korte montagetijd.

Zehnder ComfoAir Q

De geïntegreerde sensortechnologie zorgt ervoor dat de temperatuur van de toegevoerde lucht zich continu aanpast aan de omstandigheden. Energiebesparend dankzij motoren met de nieuwste gepatenteerde regeltechniek FlowControl en een nieuw ontwikkelde warmtewisselaar.

Meer informatie is te vinden op www.zehnder.nl.

De Zehnder ComfoAir Q.

Grundfos krijgt louter positieve reacties op MGE met IE5-motoren

De reacties op de nieuwe MGE met IE5-motoren van Grundfos zijn laaiend enthousiast. Deze motoren bieden een energiebesparing van 10 procent en een afname van de terugverdientijd van geregelde E-pompen van tot wel 25 procent ten opzichte van een IE3-oplossing.

Deze baanbrekende motor levert ongeëvenaarde prestaties en voldoet ruimschoots aan de aankomende wettelijke eisen die minimaal IE3 voorschrijven, door zelfs aan de strengste criteria voor IE5 te voldoen, het hoogste niveau van energie-efficiëntie voor elektrische motoren. Alle Grundfos MGE-motoren, van 0,75 kW tot 11 kW, hebben de IE5-status behaald.

Het geheim van deze MGE-motoren ligt in hun uiterst moderne, intelligente oplossingen. Ze passen zich aan het omringende systeem aan en doordat ze zijn gekoppeld aan de efficiënte IE5-motor wordt uw energieverbruik aanzienlijk verlaagd.

Meer informatie is te vinden op www.grundfos.nl.

Pro

**Sphinx Rimfree® closets zonder spoelrand.
Voor de allerhoogste hygiënische eisen.**

Met de Sphinx Rimfree® closets zonder spoelrand zet Sphinx de nieuwe standaard op het gebied van hygiëne en onderhoudsgemak. Want de unieke spoeltechniek zorgt zelfs bij kleine hoeveelheden spoelwater voor onberispelijke spoelresultaten.

Kijk voor het meest actuele Sphinx Rimfree®-assortiment op sphinx.nl

FLOORTJE DESSING GAAT HET REIZEN NOG LANG NIET VERVELEN

'Ik hou van het goede leven, maar combineer dat graag met iets goed doen'

Floortje Dessing heeft een van de mooiste banen in Nederland; dat vindt ze trouwens zelf ook. Reizen naar verre landen om daar uitgebreid verslag van te doen en daar ook nog eens de Gouden Televizier-Ring - de meest begeerde prijs in televisieland, want bepaald door de kijker - voor krijgen, wat wil je nog meer? Maar wat beweegt haar eigenlijk? En kunnen we nog lang genieten van het programma 'Floortje Naar het Einde van de Wereld'?

Om met de laatste vraag te beginnen: ja, als het aan haar ligt wel. Er is nog genoeg te vertellen over mensen die in de meest verre uithoeken van de wereld wonen en daar over het algemeen zielsgelukkig zijn, maar de vraag is natuurlijk wel hoe lang de kijker het leuk zal blijven vinden, vertrouwdde ze

van haar gespaarde zakgeld haar eerste buitenlandse reis. Het smaakte naar meer, veel meer.

Veronica

In het begin van de jaren negentig werd ze aspirant-discjockey bij een lokale omroep in Amsterdam; daarna deed ze nog een oplei-

ik als programmamaker in ben geïnteresseerd: wat drijft iemand om de 'beschaafde' wereld te veruilen voor een afgelegen bestaan, vaak onder extreme omstandigheden?", zei ze tegen de TV Gids. Het antwoord daarop weet ze ook: "De eigenschap die al die mensen gemeen hebben is een enorme drive én het vermogen om uit hun comfortzone te stappen. En hoezeer ik ook van reizen houd, voor mij blijven Nederland en Amsterdam thuis. Elders een totaal nieuw leven beginnen, is niets voor mij. Des te boeiender is het als anderen het wél doen."

waarin de vrouwen zijn verkocht nog op straat. Dat vond ik de moeilijkste trip, omdat je dwars door de woestijn gaat die nog in handen is van IS. De weg is wel van de regering, maar dat zegt niet zo veel. Ik was niet bang om dood te gaan - geraakt worden door een mortiergranaat, daar kon ik wel mee leven - maar opgepakt worden door IS was mijn ergste nachtmerrie. En dat is ook precies wat ze willen: angst aanjagen. Heel irritant."

Armoede

Tijdens al haar reizen heeft Floor-

ambassadeur voor Max Havelaar, een organisatie die zich inzet voor eerlijke handel en in 2004 besloot ze met de inkomsten van haar boek '100 Wereldplekken die je moet hebben gezien' de fairtradekledingzaak Nukuhiva op te zetten. Er is een filiaal in Amsterdam en één in Utrecht en met de winkels wil Floortje het grote publiek kennis laten maken met het concept van 'eerlijke kleding', zo lezen we op de website van Nukuhiva. "Mijn winkels zijn een goed voorbeeld van dit principe. Hippe, leuke, mooie spullen en tegelijkertijd op alle gebieden verant-

'Van huis uit ben ik toch een echte zwerver'. Met mijn portemonnee, mijn iPod met muziek en mijn paspoort als vaste bondgenoten'

de TV Gids toe. En vergis je niet, het lijkt allemaal op een betaalde vakantie, maar Floortje is na een draaiseizoen altijd helemaal 'afgefakkeld', zoals ze het zelf noemt. "Naast het reizen ben ik ook betrokken bij de productie: van redactie, regie en montage tot de muziekkeuze. Na elk seizoen ben ik behoorlijk afgefakkeld." Om er meteen aan toe te voegen wat we allemaal al dachten: "Maar ik heb het leukste werk ter wereld, dus je zult me nooit horen klagen."

Vakanties in Nederland

Floortje (van augustus 1970) weet inmiddels wel hoe de hazen lopen in de wereld van de media en het reizen, maar daar zag het helemaal niet naar uit toen ze op 31 augustus 1970 werd geboren in een warm gezin in Heemstede. Ze was de jongste van vier kinderen en omdat allebei haar ouders niet autoredden, bleef de familie tijdens de vakanties altijd in Nederland. Maar Floortje wist drommels goed dat ze de wijde wereld in wilde en zodra ze oud genoeg was, maakte

ding tot tolk/vertaalster, maar ze belandde al vrij snel bij Veronica waar ze medepresentator werd van het Veronicaprogramma 'Shockradio', dat als doel had - de naam zegt het al - schokkende radio te maken. In 1995 maakte ze haar televisiedebuut en een paar jaar later stond ze mede aan de wieg van het tv-programma 'Reisgids'. Voor allerlei omroepen maakte ze daarna diverse reisprogramma's, hetgeen de opmaat was naar '3 op Reis' bij BNN en uiteindelijk het programma dat haar inmiddels zo na aan het hart ligt: 'Floortje Naar het Einde van de Wereld'.

Ultieme reisprogramma

Dit is het ultieme reisprogramma, waarvan ze weet dat het goed in elkaar zit, maar waarvan ze dan wel weer verrast was dat het goed was voor de Gouden Televizier-Ring. "Dat mensen het programma ook waarderen, maakt me wel oprecht blij. Ik maak al ruim 16 jaar reisprogramma's, maar in 'Floortje Naar het Einde van de Wereld' komt alles samen waar

Syrië

Naast deze hitserie had ze vorig jaar nog een serie waarmee ze veel lof en waardering oogstte: een terugkeer naar Syrië. "Acht jaar geleden was ik in Syrië. Niemand kon zich toen voorstellen dat er zo'n ongelooflijke burgeroorlog over het land zou trekken. En nu wilde ik terug, om te kijken wat er nog is", verklaarde ze tegenover de NRC. Ze noemt dit de moeilijkste reis die ze ooit maakte. "Ik had constant iemand van de geheime dienst bij me, een verschrikkelijke man. Ik mocht niet eens naar het toilet, want daar was geen tijd voor. Ik mocht officieel alleen religieuze zaken draaien. Maar ja, Syrië hangt aan elkaar van de cultuurschatten, het is een boeiend land, met een warme gastvrije cultuur. Dat wilden wij ook laten zien. Dus dat hebben we er doorheen gedramd."

Angst aanjagen

"We zijn in Palmyra geweest, dat net drie maanden geleden is bevrijd van IS. Daar liggen de kooien

tje verschrikkelijke armoede gezien. Haar opvoeding heeft ervoor gezorgd dat ze al tot in al haar poriën een goed mens is en dat is bij het zien van al dat leed alleen maar aangewakkerd. In haar reisprogramma's probeert ze daar iets van mee te geven, zij het dat het er niet dik bovenop ligt. Tegen Happiness zei ze: "Ik zie mezelf niet als een barmhartige Samaritaan die alleen maar goed wil doen. Ik houd erg van het goede leven, maar combineer dat graag met iets goed doen voor een ander. Zo blijft het ook leuk."

Praktische idealist

Floortje noemt zichzelf een 'praktische idealist' en vindt dat het geen zin heeft om een eindeloze stroom geld de wereld in te sturen, vaak zonder te weten waar het precies terecht komt. Het principe van fair trade daarentegen heeft wel zin: mensen een eerlijke prijs voor hun producten en arbeid betalen, zodat ze zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Sinds 2003 is Floortje

woord. Zodat je gerust een leuke spijkerbroek kunt dragen zonder dat iemand daarvoor tot aan z'n nek in de kleurstof heeft hoeven staan."

Familie

Na elke reis komt ze weer terug in Nederland, want daar is ze simpelweg gelukkig: het is haar thuis. En eenmaal weer thuis besteedt ze veel tijd aan haar familie en vrienden. Tegenover Happiness liet ze zich ontvallen: "Alle tijd die ik overhoud, besteed ik zo veel mogelijk aan de mensen van wie ik houd: mijn familie - ik ben een enorm familiedier - en mijn vrienden. Bij hen is het letterlijk altijd thuiskomen. Voor de rest heb ik niet zo veel nodig om te overleven, al hecht ik wel aan de spullen die ik tijdens al mijn reizen heb verzameld. Ik probeer daar meer los van te komen en dat lukt steeds beter, want van huis uit ben ik toch een echte zwerver. Met mijn portemonnee, mijn iPod met muziek en mijn paspoort als vaste bondgenoten."

Ratelslang duikt op in toilet

Je denkt er niet eens aan dat het kan gebeuren, maar toch overkwam dit het jochie Isac Mcfadden in het dorp Buffalo Gap in Texas in februari: er kwam een ratelslang in het toilet omhoog. Isac waarschuwde zijn moeder en met een schep sloeg ze de ratelslang dood.

Voor alle zekerheid schakelde ze nog wel een slangenexpert in. Die ruimde de dode slang op en stelde voor om nog een rondje door het huis te maken om te kijken of er niet meer slangen waren. En ja hoor: in de kelder van het huis vond de man eerst 13 volwassen slangen bij elkaar en daarna nog eens 10 slangen, waaronder 5 babyslangen. Er leefden dus 24 slangen onder het huis, zonder dat het gezin het in de gaten had.

Python

Mogelijk denkt u na het lezen van dit bericht: 'Ja, kunst, Texas, daar heb je ratelslangen. In Nederland heb je hooguit een tuinslang en die kruipt niet, dus geen paniek.' Dat is een denkfout. Afgelopen december kreeg een inwoner van de Pijp in Amsterdam de schrik van zijn leven toen hij op zijn toilet een python vond die om de leiding gekruild zat. De bewoner belde meteen de politie, die het ongenodigde bezoek op foto's vastlegde en natuurlijk de slang door de die-ren ambulance liet weghalen.

De slang zoals de politie deze aantroef op de foto zette.

'Graag gender-neutrale toiletten'

Volgens De Jonge Socialisten (PvdA), DWARS (GroenLinks), Jonge Democraten (D66) en Pink! (Partij voor de Dieren) in de gemeente Groningen moet de gemeente de geplande verbouwing van het stadhuis aangrijpen om haar toiletten 'inclusiever' ofwel genderneutraal te maken.

Volgens de jongerenafdelingen zijn gescheiden toiletten een goed voorbeeld van hokjesdenken. "Iemand wordt gedwongen om te kiezen tussen een wc voor mannen of vrouwen, wat leidt tot ongemakkelijke situaties", staat in een gezamenlijke verklaring.

Challenge om badkamer in één dag te bouwen

Een verbouwing van een badkamer is een ingrijpende en dure gebeurtenis.

Coen Hagendoorn Bouwgroep en combinatie B&U gaan in één dag een badkamer vernieuwen in een bewoond pand van corporatie Mitros. Dit is de prijs die zij wonnen met de zogeheten Badkamerrenovatie in één dag-challenge: een prijsvraag die was uitgeschreven door de Utrechtse woningcorporatie Mitros om partijen te bewegen na te denken over de renovatie van een badkamer in één dag. Er deden liefst 33 partijen mee aan de uitdaging. Voor Mitros is deze onverwacht grote interesse aanleiding om vaker dit soort prijsvragen uit te schrijven.

Mitros, goed voor een woningbezit van rond de 28.000 woningen, had als doelstelling een zoektocht te starten naar een doorbraak in renovaties met als doel renovaties sneller, beter en goedkoper te maken. En omdat de renovatie van de badkamer een van de meest ingrijpende onderdelen van een renovatie is, werd de uitdaging: renoveer een badkamer in één dag. "Uiteindelijk betekent dit dat duizenden mensen een nieuwe badkamer krijgen zonder de huidige overlast door herrie, rommel, stof en zonder dat zij een week zonder bruikbare badkamer zitten", aldus Mitros.

Enorm effect

Het verbeteren van renovaties heeft volgens de corporatie een enorm effect. Alleen Mitros renoveert jaarlijks al duizend

badkamers per jaar. Dit kost circa vijf miljoen euro, duurt een week per badkamer en het raakt vele bewoners. Ter illustratie: in Nederland staan meer dan twee miljoen sociale huurwoningen die om de zoveel jaar aan renovatie toe zijn.

Vette kluij

Mitros riep universiteiten en hogescholen, uitvinders, ontwikkelaars, fabrikanten, individuen en organisaties vanuit alle richtingen, in Nederland en daarbuiten, op om mee te doen met deze challenge. En omdat er een vette kluij voorgehouden werd in de vorm van een geldbedrag (maximaal 20.000 euro), maar vooral de kans op verdere samenwerking met Mitros én de mogelijkheid om het idee te presenteren aan andere corporaties, zette dit 33 organisaties en bedrijven ertoe aan hierover na te denken.

Prefab

De winnaars werden Coen Hagendoorn Bouwgroep en een combinatie bestaande uit Smits, Hemubo, Rutges en Era. Zij werken met verregaand geprefabriceerde wanden en produceren zo veel mogelijk voor in de fabriek. Juryvoorzitter Marjet Rutten was vooral enthousiast over het gegeven dat deze manier van werken weinig overlast geeft voor de bewoners, dat er ook keuzemogelijkheden overblijven en dat badkamers kunnen worden geplaatst in één woning én op het moment dat het de bewoner uitkomt.

Bijzonder sanitair

Sanitair is er in veel soorten. Google voor de grap eens op zoektermen als 'bijzonder toilet' en je ziet wat er allemaal al verzonnen is aan bijzondere toiletten, urinoirs of anderszins. En ook de inrichting van het kleinste kamertje is voor velen een inspiratiebron. In InstallatieNieuws publiceren we de meest opmerkelijke.

Deze keer: Wilddineren bij het Patronaat in Haarlem

In 2015 startte een klein collectief onder de noemer 'Wilddineren' met het organiseren van luxe diners op bijzondere locaties. Zoals in een treincoupé, op de zolder van de Beurs van Berlage en... op de markante vuurrode toiletten van het Patronaat in Haarlem, dat een van de tien grootste poppodia in het clubcircuit van Nederland is.

Blijf vooral achterom kijken na de grote boodschap

Poepen. Iedereen doet het, maar toch is het nog steeds een enorm taboe. Het boek 'De Poepdokter' - Gezond van mond tot kont' maakt dit thema bespreekbaar. Schrijfster, blogger, darmflora-therapeut en voedingsdeskundige Nienke Tode-Gottenbos beschrijft op een vrolijke, haast gezellige manier de wereld van de spijsvertering en darmflora en daardoor is dit boek een regelrechte aanrader.

In je darmen is het een drukte van jewelste, want er leven miljarden bacteriën. Die bacteriën hebben invloed op jou, maar jij hebt ook invloed op die bacteriën. In 'De Poepdokter' wordt uitgelegd hoe die bacteriën werken, wat ze voor je doen en hoe je ervoor kunt zorgen dat ze hun werk doen zonder dat je er last van krijgt.

In 'De Poepdokter' worden nieuwe wetenschappelijke inzichten en onderzoeken gecombineerd met eeuwenoude kennis en de

praktijkervaring van Tode-Gottenbos. Een van haar boodschappen: blijf vooral goed opletten tijdens het poepen en kijk regelmatig achterom.

Slimme wc

Tegen het AD zei ze daarover: "De ontwikkeling van de wc die ziekteverwekkers voor je opspoort - en die zelfs beginnende darmkanker schijnt te kunnen 'ruiken' - is in volle gang. Enorm fascinerend en heel nuttig. Maar blijf vooral zelf net zo goed opletten. Er bestaan ook apps die je laten weten dat je plant water nodig heeft, maar dan is het nog steeds nuttig dat je zelf leert herkennen dat de grond te droog is. Zo is het ook belangrijk dat je straks niet (alleen) op je slimme wc vertrouwt, maar ook zelf nog altijd achterom blijft kijken."

'De Poepdokter' - Gezond van mond tot kont', Nienke Tode-Gottenbos / Uitgeverij Splint Media, ISBN 9082417715, € 22,95.

Sphinx 300 28 Rimfree® vult assortiment aan

Met het nieuwe wandcloset Sphinx 300 28 Rimfree® is het omvangrijke productassortiment van de serie Sphinx 300 verder uitgebreid. Opvallend anders en nóg onderhoudsvriendelijker: dit spoelrandloze wandcloset met gesloten keramisch design heeft een grotendeels verborgen sifon en een open bevestiging. Het nieuwe Rimfree® wandcloset is naast bijzonder onderhoudsvriendelijk ook waterbesparend met een 4,5-liter-spoeling en is bovendien eenvoudig en snel te monteren.

De vier belangrijkste kenmerken van het wandcloset Sphinx 300 28 Rimfree® zijn:

- Diepspoelwandcloset met grotendeels verborgen sifon en open bevestiging.
- Aan de binnenzijde onderhoudsvriendelijk door het ontbreken van de spoelrand.
- Aan de buitenzijde onderhoudsvriendelijk door het gesloten keramisch design.
- Milieuvriendelijke, waterbesparende 4,5/6-liter-spoeling.
- Eenvoudig en snel te monteren dankzij de open bevestiging.

Het nieuwe Sphinx 300 wandcloset is ook verkrijgbaar als wc-pack: wandcloset en bijpassende Slim Seat closetzitting in één doos. Vraag ernaar bij uw leverancier.

INSTALLATIEBEDRIJF UIT GROOT-AMMERS ZWEERT BIJ KWALITEIT

Hakkesteegt Installatietechniek gaat geen opdracht uit de weg

Er zijn van die installatiebedrijven die nooit het hoofd boven het maaiveld uitsteken, maar die door gewoon kwaliteit te leveren altijd de wind in de rug hebben (en juist daardoor wél opvallen). Zo'n bedrijf is Hakkesteegt Installatietechniek in Groot-Ammerz, waar momenteel rond de 25 man werkzaam zijn. Gewoon je werk doen, gewoon afspraken nakomen, gewoon goede service verlenen, dat is zo'n beetje het geheim van het bedrijf. En daar komen ze ver mee. Projectleider Bert van Dam legt het graag allemaal uit.

Normaal gesproken raadplegen we, voordat we langsgaan bij een installatiebedrijf, de website. Waarin onderscheidt het bedrijf zich?, is dan de leidende vraag. Zo niet bij Hakkesteegt Installatietechniek. De reden is simpel: het bedrijf heeft geen website. "Maar daar wordt wel aan gewerkt", zegt Bert van Dam. Op de vraag naar het waarom legt hij uit: "Er was eigenlijk nooit behoefte aan een website, omdat de meeste klanten ons toch wel weten te vinden via mond-tot-mondreclame of omdat we voor ze werken of hebben gewerkt. Maar er wordt aan de site gewerkt."

Sinds 1980

Het bedrijf Hakkesteegt opereert al sinds 1980 in Groot-Ammerz en wijde omtrek. Die begintijd heeft Van Dam niet meegemaakt, want hij is pas 31. Maar hij was er wel snel bij, want zijn zaterdagbaantje had hij bij Hakkesteegt en daar is de liefde onvoorwaardelijk geworden. Ook weet hij dat de totaalinstallateur, die gestart is als verwarmingsspecialist, nog steeds dezelfde filosofie hanteert: kwaliteit is leidend, bij alles. In dat verband vallen ook de namen Geberit en Sphinx. Van Dam: "Kwaliteit is bij ons gewoon goed werk leveren. Je ziet bijvoorbeeld wel eens dat leidingen in de kruipruimte als het ware los zijn neergegoot; dit zie je bij ons niet gebeuren: zij je beugelen altijd alles. Een opdrachtgever ziet dat uiteindelijk, daar zijn we van overtuigd. Wij zijn ook geen prijsvechter. Natuurlijk offeren wij scherp, maar wij gaan uit van kwalitatief goede spullen. Om die reden monteren we veelal materialen van Geberit. Er gaan hier per jaar heel wat hulpstukken van Geberit Mapress en Geberit PE doorheen, we plaatsen tevens heel veel Geberit inbouwreservoirs en het Geberit Pluvia hemelwaterafvoersysteem is bij ons de standaard. Ook maken we graag gebruik van de kennis van Geberit. Een jaar of vier geleden alweer zijn we bijvoorbeeld in de fabriek van Geberit Mapress in Langenfeld in Duitsland geweest,

Het bezoek aan de fabriek van Mapress in Langenfeld in 2013 staat nog steeds in het geheugen (en op de kast).

wat heel interessant was. En keramiek van Sphinx plaatsen we ook. Sphinx staat vaak in het bestek en dan is het een abc'tje. Als er geen merk in het bestek staat, dan hebben Geberit en Sphinx onze voorkeur."

Geen klus is te klein

Een andere pijler onder het succes is dat geen klus te klein is voor het bedrijf. "Een ketel ophangen bij een particulier met eventueel daarbij een service- en onderhoudscontract doen we net zo lief als het complete installatiewerk in een bedrijfshal, wat voor ons ook bekend terrein is." Van de 25 medewerkers manifesteert zich ongeveer de helft in de afdeling die de particulieren bedient en de andere helft beweegt zich op het terrein van de utiliteit. En daarin is het bedrijf goed aanwezig. "Verzorgingshuizen, sporthallen, bedrijfs- en appartementencomplexen en laatst nog

de renovatie van een groot studentenhuusvestingscomplex in Eindhoven", somt Van Dam uit de losse pols een aantal klussen op waarbij de naam Hakkesteegt kan opduiken. Wel gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat Hakkesteegt eigenlijk zelden in de utiliteit een complete installatieklus heeft. "Doorgaans doen wij in die gevallen het loodgieterswerk en heel vaak ook het dak- en zinkwerk, daar zijn we goed in. We leggen wel regelmatig complete installaties aan, dus zowel het rioleringswerk als verwarming, sanitair en de luchtregulatie, maar dat betreft woningen. Momenteel worden er ontzettend veel vrijstaande woningen gebouwd. De eigenaren laten dan het huis ontwerpen en wij worden regelmatig gevraagd om al het installatiewerk te doen. Momenteel zijn we onder andere actief in Barendrecht en op park Zestienhoven, waar tientallen vrijstaande woningen

worden gebouwd. En de ene klus levert vaak de andere op. Op zo'n bouwterrein ontstaan allerlei WhatsAppgroepjes en als je dan goed werk levert, word je al snel aanbevolen."

BIM

Hakkesteegt heeft zich alweer enige tijd terug het werken volgens het Bouw Informatie Model (BIM) eigengemaakt. Van Dam: "We hebben de software ingevoerd en tekenen zelf, maar bij grote klussen maken we gebruik van externe specialisten. Wat wij van BIM merken? BIM wordt steeds vaker door de opdrachtgever gevraagd, maar het is nog niet zo dat het standaard een keiharde eis is om bepaalde klussen binnen te halen. Dat lees je wel, maar onze ervaring op dit moment is anders. Je merkt ook vaak dat in het begin van een proces BIM wordt gevraagd, maar dat naarmate het proces verder loopt er steeds meer onderaannemers instromen die BIM niet beheersen."

Bouwteam

Ook schuift Hakkesteegt steeds vaker aan bij een bouwteam en ook in die gevallen is BIM een aanrader. "Zoals laatst bij verzorgingshuis Emmaus in Zoeterwoude. Eerst hadden we voor deze opdrachtgever een vergelijkbaar project uitgevoerd en men was daar zo tevreden over dat alle aannemers die daarbij betrokken waren, werd gevraagd om hieraan mee te werken. En dat was ook een BIM-klus. We merken trouwens, even in het

algemeen gesproken, dat opdrachtgevers steeds veeleisender worden. De tijd van even de papieren doornemen, een installatie aanleggen en klaar is Kees, is er niet meer bij. Alles moet vooraf goed zijn uitgezocht en bekend zijn en bij een BIM-project zijn er ook altijd clashcontroles om 'aanlopers' vooraf uit te filteren. Dat stelt vervolgens op de werkvloer andere eisen aan onze monteurs, want op papier klopt het allemaal wel, maar in de praktijk wil het nog wel eens afwijken. En hier een millimeter mis, is verderop een paar centimeter fout."

Pracht project

Onlangs heeft Hakkesteegt in Eindhoven trouwens een pracht-BIM-project afgerond. "Op het terrein van de Technische Universiteit Eindhoven is een schoolgebouw volledig gestript en daar zijn 441 studentenwoningen gekomen, waar wij alle loodgieterswerk in opdracht van Klimaat-service Holland hebben uitgevoerd. Dat was voor ons een grote klus en was machtig mooi om te doen."

Lean bouwen

Ook Lean werken is Hakkesteegt niet vreemd en ook hierbij merkt Van Dam dat de praktijk weerbarstiger kan zijn dan de theorie. "Het idee achter Lean bouwen - de productietijd zo snel en efficiënt mogelijk laten verlopen door de werkzaamheden nauw op elkaar te laten aansluiten - klopt helemaal, maar op de werkvloer zie je regelmatig dat iemand zich niet aan de afspraken houdt. Ik heb een keer een presentatie bijgewoond van truckfabrikant Scania over Lean bouwen. Heel interessant, maar daar wordt onder geconditioneerde omstandigheden gewerkt en dat valt niet te vergelijken met wat er in de bouw gebeurt met allerlei aannemers en onderaannemers."

Medewerkers

Momenteel heeft Hakkesteegt rond de 25 medewerkers en dat aantal was en is stabiel. "We zijn de crisis goed doorgekomen. De woningbouw lag in die jaren nagenoeg stil, maar onder andere omdat we een aantal vaste opdrachtgevers hebben, waaronder een woningbouwvereniging, hebben we geen mensen hoeven ontslaan en daar zijn we best trots op. Wij hebben een relatief jong medewerkersbestand en bieden jongeren ook graag een stageplek aan. Daarvoor werken we samen met de vakschool in Gorinchem. Heel af en toe blijft een goede jongen hangen en dat is waarvoor je het doet, want het vinden van goede medewerkers wordt natuurlijk wel een uitdaging. Maar voorlopig kunnen wij het nog goed handelen."

Hakkesteegt is al sinds 1980 een bekend fenomeen in Groot-Ammerz.

AGENDA

Building Holland

Building Holland staat ook dit jaar in het teken van innovatie en vernieuwing en definieert dit aldus: (Re)Building the Future: Samen bouwen aan de toekomst van Nederland op basis van de meest actuele trends en ontwikkelingen, in samenwerking met baanbrekende innovatieve partijen binnen de bouw en vastgoed. (Re)Building the Future is een oproep gericht op de bouw- en vastgoedsector om - rekening houdend met de toekomst - in te spelen op een sterk veranderende markt en dit zo duurzaam en innovatief mogelijk te doen.

Data: van 11 t/m 13 april

Plaats: RAI Amsterdam

Meer informatie: www.buildingholland.nl

ISH Noviteitenshow 2017

Tijdens de ISH Noviteitenshow bent u in één keer op de hoogte van alle noviteiten van de Nederlandse A-merk sanitairleveranciers die eerder tijdens de ISH in Frankfurt worden gepresenteerd. Iedereen werkzaam in de sanitairbranche is van harte uitgenodigd. De toegang is gratis. Het enige dat u hoeft te doen is u vooraf aanmelden op www.ishnoviteitenshow.nl.

Data: 8, 9 en 10 mei 2017

Plaats: De Beursfabriek, Nieuwegein

Meer informatie: www.ishnoviteitenshow.nl

Dag van de Bouw

Tijdens de Dag van de Bouw op zaterdag 20 mei kunnen belangstellenden een kijkje nemen op een groot aantal bouwprojecten in Nederland. Ook installatiebedrijven zijn hierbij betrokken. Op de website staat welke projecten te bezoeken zijn.

Datum: 20 mei

Plaats: verschillende locaties in Nederland

Meer informatie: www.dagvande bouw.nl

Vakcursussen Geberit

Geberit stelt haar kennis en kunde ter beschikking aan installateurs, ontwerpers van showrooms, managers en verder iedereen die bij de bouw van installaties in gebouwen betrokken is. Dat gebeurt door middel van een aantal eendaagse trainingen - over diverse onderwerpen - die worden gehouden in het kenniscentrum van Geberit in Nieuwegein.

Voor 2017 is het aanbod als volgt:

- Service Sanitair (praktijk): donderdag 12 oktober 2017
- Duurzame sanitairplossingen: donderdag 2 november 2017
- Afvoerteknik Hemelwater: dinsdag 31 oktober 2017
- Afvoerteknik Vuilwater: donderdag 15 juni, dinsdag 19 september en dinsdag 28 november 2017
- Montagetechniek PE vuil- en hemelwater: dinsdag 13 juni, donderdag 14 september en dinsdag 21 november 2017
- Legionellapreventie: donderdag 11 mei, dinsdag 26 september en donderdag 7 december 2017
- Legionellapreventie Praktijk: dinsdag 9 mei, donderdag 28 september en donderdag 30 november 2017
- Scheepsbouw en industrie: geen vaste data, interesse kunt u aangeven bij uw Geberit accountmanager

Deelname aan de cursussen is gratis. Aanmelden kan via www.geberit.nl/cursussen

Geberit On Tour

Geberit gaat óók in 2017 weer On Tour, vanzelfsprekend. Geberit On Tour tourt door het land met de bekende trailer met alle noviteiten van Geberit en Sphinx. Binnenkort worden onder andere in InstallatieNieuws de nieuwe data bekendgemaakt. Experts van Geberit en Sphinx geven informatie over uitleg over alle producten, zowel de nieuwe als de 'oude bekenden'.

UNETO-VNI geeft visie op erkenningsregeling

Demissionair minister Plasterk van Wonen kreeg vlak voor de verkiezingen uit handen van voorzitter Doekle Terpstra van UNETO-VNI de visie van de brancheorganisatie op de wettelijke erkenningsregeling voor cv-ketels en warmwatertoestellen die in 2019 van kracht wordt.

Vanaf 1 januari 2019 mogen alleen erkende bedrijven met vakbekwaam personeel nog cv-ketels en warmwatertoestellen op gas aanleggen en onderhouden. De tussenliggende tijd is nodig voor de wetgeving, het opzetten van erkenningsregelingen, het verbeteren van de kwaliteitsbewaking door bedrijven en het bijscholen van monteurs. In de zogeheten Uniforme Kwaliteitsregeling beschrijft UNETO-VNI onder andere de vakbekwaamheidseisen voor monteurs, een opzet voor de in- en externe kwaliteitsbewaking en sanctiebeleid bij onjuiste uitvoering van werkzaamheden.

■ GEBERIT

Eerste KZM-training is geslaagd

Partner voor Klein Zakelijke Markt

Door Erik de Haan

Salesmanager Klein Zakelijke Markt

Als fabrikant van (inbouw) spoelsystemen, vuilwaterafvoersystemen, regenwaterinstallaties en leidingsystemen voor drinkwater, cv en koelwater zijn wij continu bezig met het produceren van kwalitatief hoogwaardige producten.

Goede, deskundige installatie

Goede producten verdienen ook een goede en deskundige installatie. Daarvoor zijn onder andere door de overheid normen en richtlijnen ontwikkeld. Geberit heeft zich ten doel gesteld om de eisen die gesteld zijn in het Bouwbesluit en de normen (NEN 1006 en 3215) ten aanzien van genoemde installaties breder te verspreiden. Om deze reden stelt Geberit haar kennis, in vele jaren ervaring opgebouwd, ter beschikking. Dit heeft onder meer geleid tot een aantal cursussen waarin die kennis in praktische bewoordingen is omgezet: Duurzame sanitairplossingen, Legionellapreventie, Afvoerteknik Hemelwater en Vuilwater, Montagetechniek PE vuil- en hemelwater, Service sanitair en Scheepsbouw & Industrie.

Praktijkbadkamer

Sinds dit jaar is daar de KZM-praktijktraining bijgekomen, specifiek voor de kleinzakelijke markt. In deze training nemen

wij een praktijkbadkamer theoretisch en praktisch onder de loep. Daarnaast besteden we uitgebreid aandacht aan de volgende onderwerpen:

- Keramiek en meubels.
- Voorzetwandsystemen, Duo-fix en GIS-montage in de praktijk.
- Demonstratie afvoertoren.
- VWA-trajecten bepalen en dimensioneren aan de hand van NEN 3215.

Enthousiaste reacties

De eerste KZM-training vond plaats op donderdag 16 maart

in het vernieuwde infocentrum van Geberit in Nieuwegein. We kregen enthousiaste en positieve reacties van de deelnemers en dat smaakt naar meer. Met deze training willen wij zo veel mogelijk zzp'ers naar Nieuwegein halen om ten eerste kennis met elkaar te maken en ten tweede onze kennis over te brengen.

De eerstvolgende trainingsdata zijn:

- Woensdag 14 juni
- Donderdag 21 september
- Dinsdag 12 december

Schrijf u nu in voor een van de volgende trainingen! Deelname is kosteloos, maar let op: er is een beperkt aantal plaatsen beschikbaar. U kunt zich aanmelden door een e-mail te sturen naar info.nl@geberit.com met daarin vermeld de cursus-datum en uw persoons- en bedrijfsgegevens.

Installateur laat materiaal bij voorkeur bezorgen op de bouwplaats

Installateurs laten hun benodigde materialen relatief vaak op de bouwplaats bezorgen door de leverancier; dat is wel zo makkelijk en handig. Ongeveer twee op de drie installateurs lost op deze manier zijn logistieke behoefte op.

Dit blijkt uit een onderzoek van USP Marketing Consultancy, dat zich afvroeg hoe het is gesteld met de logistiek in de bouw: haalt men het zelf af of laat men het bezorgen?

Klussers en afbouwers (respectievelijk 57 en 51 procent) halen ten opzichte van andere partijen in de Nederlandse bouw- en installatiesector hun materialen relatief vaker zelf op. Zij kiezen regelmatig voor het zelf ophalen van materialen. Voor de andere partijen (aannemers B&U / GWW, installateurs en handel) geldt dat minimaal zes op de tien het bezorgen van materialen verkiest boven het zelf

ophalen van materialen, waarbij de installateurs met bijna zeven op de tien het meest laten bezorgen.

Grote projecten

Partijen in de bouw maken vaker gebruik van bezorgmogelijkheden van fabrikanten als het gaat om grote projecten. Over het algemeen kan gezegd worden dat meer dan een kwart van de materialen bezorgd moet worden voordat

men laat bezorgen door een fabrikant. Het gaat dan vaak om grotere projecten waarbij volle vrachtwagens in één keer naar de bouwlocatie rijden.

Verkeerde materialen

In drie op de tien gevallen komt het bij de bezorging voor dat er verkeerde materialen worden geleverd en in nog eens een kwart van de gevallen geldt dat goederen te vroeg of te laat worden geleverd.

VINK INSTALLATIE GROEP HEEFT IN FRESH-CARE CONVENIENCE MOOIE UITDAGING

‘Hier gelden de allerstrengste eisen op het gebied van hygiëne en veiligheid’

Wat nu nog een grote in aanbouw zijnde hal is op een goeddeels nog aan te leggen bedrijventerrein, Poort van Dronten II, wordt de grootste werkgever in Dronten. Het betreft de nieuwe productieruimte voor maaltijdsalades en City Farming-hal (zie kader) van Fresh-Care Convenience waarvan de oplevering rond juni staat gepland. Vink Installatie Groep in Roelofarendsveen legt de W-installaties aan. Projectleider sanitaire installaties Harmen Verweij en chef-monteur René van der Drift nemen ons mee naar de zolder van het immense gebouw, waar een uitgebreid leidingennetwerk aan Geberit Mapress rvs leidingen is geïnstalleerd.

Fresh-Care Convenience is een van de onderdelen van het snel expanderende familiebedrijf Staay Food Group (600 medewerkers in Nederland van wie ongeveer de helft in Dronten, drieduizend medewerkers wereldwijd, hoofdvestiging in Papendrecht) dat zich toelegt op de teelt en verwerking van groenten en fruit. Fresh-Care

gelegenheidsconsortium staat borg voor allerlei innovaties, zoals de toepassing van ledverlichting en volledige klimaatcontrole op het gebied van gecontroleerde teelt van slasoorten in een vorm van City Farming.

Opdracht

Vink Installatie Groep kreeg begin 2016 van aannemer Heembouw de opdracht voor een deel van de W-installaties in de enorme hal. Vervolgens is tot de bouwvak samen met de andere technische onderaannemers in BIM in een aantal speciale sessies het leidingwerk gemodelleerd. “We zijn in eerste instantie gevraagd voor het relatief kleine kantoorgebouw. Op een gegeven moment kregen wij de vraag of we ook wilden meedenken over de bijzondere installaties en leidingen in de hal. Geen punt, want Vink Installatie Groep heeft als totaalinstallateur veel ervaring met uiteenlopende projecten, waaronder laboratoria, kantoorgebouwen en gezondheidsinstellingen”, zegt projectleider sanitaire installaties Harmen Verweij.

Het indrukwekkende leidingennetwerk op de zolder van de productiehal.

feit dat hier voeding wordt geproduceerd vanzelfsprekend de allerstrengste eisen op het gebied van hygiëne en veiligheid. Highcare foodsafe wordt dat genoemd en daarom is alle leidingwerk uitgevoerd in rvs.”

Geïsoleerde verdiepingvloer

De hal is zo ontworpen dat op de begane grond de productie van de salades plaatsvindt met over de gehele hal op een hoogte van acht meter een geïsoleerde en stofdichte vloer waarboven alle installaties staan en dus een belangrijk deel van de leidingen ligt. Naast het leidingennetwerk, dat is uitgevoerd met Geberit Mapress rvs, zijn van Geberit ook PE afvoerleidingen voor zowel de gewone afvoer als voor het zogenoemde highcareafvoersysteem, het Geberit Pluvia hemelwaterafvoersysteem en Geberit inbouwreservoirs geïnstalleerd. Verweij zegt over de keus: “Wij hebben veel ervaring met de leidingssystemen van Geberit en die hebben ons nog nooit teleurgesteld. De leidingen moeten van rvs zijn en eigenlijk zonder een moment te aarzelen viel de keus op Mapress rvs. Alleen de leidingen in het

kantoorgebouw zijn van koper. Er zijn slechts twee leidingssystemen gelast: de hogedrukwaterleidingen en de leidingen voor de raapolie, vanwege de eisen die de voedselautoriteit stelt.”

Na de bouwvak

De montageploeg van Vink trad aan na de bouwvak en moest meteen tempo maken, licht chef-monteur René van der Drift toe. “Er is gewerkt volgens een soort drietrapsraket, waarbij eerst een deel van de vloer werd gestort, vervolgens kwamen de wanden en daarna konden wij erop. Zo kwamen we in een soort treintje elke keer een stuk verder. Klopt, deze werkwijze vereist een goede afstemming van de werkzaamheden. Op het hoogtepunt van de werkzaamheden, medio december, werkten we hier met tien man van ons en ongeveer eenzelfde aantal monteurs van onderaannemers die in opdracht van ons werkten.”

Een wereld open

Op zich is het werk niet ingewikkeld, maar voor Van der Drift en zijn mannen ging er soms een wereld open. Van der Drift: “Wij hebben veel ervaring met hallen van

een dergelijke omvang, dus daarvan raken we niet in de war, maar we kregen nu ook informatie over installaties waarvan we nog nooit hadden gehoord. Zoals een ijswaterinstallatie. Op zich is dat ook een installatie met leidingen en dus niet lastiger dan een andere installatie, maar ik vind het leuk om me daar dan in te verdiepen.”

Niet horizontaal

Ook bijzonder is dat leidingen in productieruimtes niet horizontaal mochten worden aangelegd, zegt Verweij. “Een voorwaarde in dit soort hallen is dat alles, dus ook de leidingen, goed te reinigen moeten zijn en dat er geen vuil en stof op kan gaan liggen. Daar moet je echt rekening mee houden.”

Van der Drift antwoordt op de vraag wat nu echt de grootste uitdaging is: “Dat zijn er twee. Allereerst het enorme aantal leidingen. Alles bij elkaar hebben we snel een kilometer of twaalf leidingwerk geïnstalleerd. De andere uitdaging was de snelheid waarmee het werk moest worden uitgevoerd. Die is echt ongeëvenaard. Vanwaar die snelheid? Simpel, omdat de hal zo snel mogelijk moet worden opgeleverd. Elke dag dat hier later wordt geproduceerd, is er één te veel.”

De installatieploeg van Vink Installatie Groep in Dronten.

Convenience is gespecialiseerd in het bewerken van verse groenten, fruit en andere natuurlijke ingrediënten tot kant-en-klare gerechten die worden afgezet via supermarkten en handelshuizen. Media 2015 werden de plannen bekendgemaakt voor de bouw van de nieuwe ultramoderne productiehal met een totale netto oppervlakte van 20.000 vierkante meter. Een speciaal

Zestien installaties

De werkzaamheden voor het kantoorgebouw zijn simpel vergeleken met die in de hal zelf. Verweij: “Er zitten maar liefst zestien technische installaties in het gebouw, waaronder voor stikstof, vacuüm, CO₂, een hogedruk (20 bar) waterleiding voor de reiniging, perslucht, bedrijfswaterleiding en luchtverwarming en -koeling. In deze productiehal gelden vanwege het

Totaalinstallateur Vink Installatie Groep

Vink Installatie Groep in Roelofarendsveen is totaalinstallateur met het totale pakket aan klimaat en sanitaire installaties alsmede elektrotechniek, service en onderhoud. Het vooraanstaande bedrijf heeft een goed ‘trackrecord’ en de werkzaamheden omvatten het complete pallet aan nieuwbouw, verbouw en renovatie voor utiliteitsbouw, woningbouw, tuinbouw, kantoren, zorginstellingen, horeca, scholen, de industriële sector en de particuliere sector. Momenteel werken er rond de 160 medewerkers.

Duurzame oplossingen

Vink Installatie Groep is specialist in duurzame en energiebesparende oplossingen zoals warmtepompen, WKO-systemen, VRF-systemen, HR-ketels, zonnepanelen, zonneboilers, ledverlichting, domotica, wtw-systemen en grijswatersystemen. Hierbij is het uitgangspunt het terugdringen van het energieverbruik en het realiseren van kostenbesparingen bij de klant c.q. gebruiker.

City farming

City Farming, Urban Farming, Vertical Farming: dit zijn gebruikelijke benamingen voor het telen van groente in de stad, in dit geval in Dronten. City Farming is niets meer of minder dan het telen van groente in een gesloten omgeving zonder daglicht. De gewassen worden over het algemeen beschreven door ledverlichting in verschillende kleuren en in het systeem zijn verlichting, temperatuur, klimaat en voeding in evenwicht.

WENSENLIJST WONINGBOUW EN UTILITEIT

Dit moet er gebeuren om verder te verduurzamen

In het rapport 'De installateur wordt energieregisseur' staat helder op een rij welke wensen de installatiebranche heeft ten aanzien van te nemen maatregelen door de overheid om Nederland verder te verduurzamen. Dit zijn ze:

Woningen

- + Zorg voor belastingvoordeel bij energiebesparing.
- + Neem alle twijfel weg over de salderingsregeling voor

zonnepanelen. En voeg er meteen energieopslag aan toe.

- + Geef woningcorporaties meer investeringsruimte voor verduurzaming.
- + Hou bij ruimtelijke ordening óók rekening met energie-ordening.
- + Lead by example! De overheid als launching customer; daar worden we allemaal beter van.
- + Los het probleem van de split incentive (de eigenaar investeert, de huurder profiteert) op.

Utiliteit

- + Voer de Maatregelenlijst Wet Milieubeheer verplicht in voor alle gebouwen die groter zijn dan 200 m².
- + Handhaaf de Wet Milieubeheer.
- + Neem energiemanagementsystemen op in de lijst met Erkende Maatregelen.
- + Steek energie in het oprichten van een energie-wholesalebank (NEOM).
- + Maak serieus werk van het ontwikkelen van smart grids.

Om verder te verduurzamen zijn overheidsmaatregelen nodig.

Grote installateurs stellen Manifest Energietransitie op

Onlangs heeft de installatiesector een zogenaamd Manifest Energietransitie samengesteld en aangeboden aan Ed Nijpels, voorzitter van het Energieakkoord. Hierin spreken grote technische dienstverleners binnen UNETO-VNI af het voortouw te nemen bij de versnelling van de energietransitie in de gebouwde omgeving (utiliteit, woningbouw).

Dat doen zij door het potentieel voor energiebesparing bij klanten (profit- en non-profitsector) vast te stellen en op basis daarvan concrete maatregelen uit te voeren.

De technisch dienstverleners die het manifest hebben ondertekend, hebben hiervoor vier speerpunten gedefinieerd:

1. analyseren van het energieverbruik bij klanten met een beheer- en onderhoudscontract en op basis daarvan een energiebesparingsaanbod doen. Uitgangspunt is dat klanten minimaal (blijven) voldoen aan de Wet Milieubeheer en andere verplichtingen, zoals de Europese Energie-Efficiency Richtlijn

en de Meerjarenafspraak energie-efficiency;

2. energiescans en energiemonitoring uitvoeren bij klanten. We verwachten dat de overheid dit ondersteunt door energiemonitoring toe te voegen aan de Erkende Maatregelenlijst en de Wet Milieubeheer actief handhaaft;
3. de gerealiseerde energiebesparing bij klanten in het jaar- of duurzaamheidsverslag publiceren;
4. bij het realiseren van de energiebesparingsdoelstelling nauw samenwerken met betrokken stakeholders, waaronder de energiesector en andere partners in de energieketen. Doel van de samenwerking is (1) kennisdeling, (2) massa creëren, (3) innovatie stimuleren en (4) integraliteit waarborgen. De ondertekenaars zien samenwerking met andere partijen, met ondersteuning van UNETO-VNI, als noodzakelijk om de intensiveringsdoelstelling uit het Energieakkoord te kunnen realiseren.

■ Design radiatoren ■ Comfortabele ventilatie ■ Verwarmings- en koelplafondsysteem ■ Clean air solutions

always the best climate

Altijd het beste klimaat voor een

EENVOUDIGE INSTALLATIE

De Award-winnende Zehnder Zmart radiator overtreft de conventionele stalen radiatoren op het gebied van opslag, transport, handling en bovenal zijn gewicht. Met de slimme 360° aansluittechnologie kan de Zehnder Zmart in vrijwel alle bestaande CV-systemen geïntegreerd worden. Dankzij zijn lage gewicht is iedere stap in het installatieproces sneller, efficiënter en daardoor winstgevender.

Ontdek meer dan alleen de eenvoudige installatie op www.zehnderzsmart.com

15 jaar fabrieksgarantie op de componenten en 5 jaar fabrieksgarantie op de thermostaat en het ventielelement

Aanbod elektrische bestelauto's wordt steeds groter

Renault breidt, zo maakte het begin februari bekend, zijn aanbod Z.E.-modellen naar boven uit met de Renault Master. Z.E. staat voor zero emissie en duidt op het feit dat onder de motor kap een elektrische motor huist. Hetgeen bij ons meteen de vraag oproept: wat is tegenwoordig eigenlijk het aanbod aan elektrische bestelauto's? We pikken er vier uit.

De Renault Master beschikt over een 33 kWh groot accupakket van LG Chem. De batterijen leveren

stroom aan Renaults R75 elektromotor, een 76 pk sterke unit die we kennen uit de Renault Zoe. De bus heeft een topsnelheid van 115 km/h en heeft een actieradius van 200 kilometer. In zes uur is de Master Z.E. weer volledig opgeladen. Voor wat betreft de lading: de Master Z.E. is er in de modellen L1H1, L2H2, L3H2 en L3 Platform Cabine, die geschikt is voor een opbouw. Voor de goede orde: L1H1 staat voor de kleinste lengte en meest geringe hoogte, enzovoort. Renault had eerder al de elektrische bedrijfswagens Twingo

Nissan heeft de e-NV200 als elektrische bestelauto in het gamma.

12 procent bestelauto's zorgt voor 34 procent roetuitstoot

Bestelauto's zorgen voor 34 procent van de fijnstofemissies (dat is de uitstoot van roetdeeltjes) in de bebouwde kom van alle wegverkeer, terwijl hun aandeel van de gereden kilometers van alle wegverkeer binnen de bebouwde kom 12 procent is. Bestelauto's rijden vooral in de voorkant van de spits, en dat geldt vooral voor de bouwsector.

Dit staat in de studie Gebruikers en Inzet van Bestelauto's in Nederland, verricht door een aantal bureaus zoals CE Delft en TNO, in opdracht van Connekt.

Bestelauto's zorgen ook voor rond de 14 procent van de CO₂-uitstoot van het Nederlandse wagenpark (personen en vracht) en ongeveer 35 procent van de CO₂-uitstoot van logistiek verkeer (inclusief binnenvaart).

Geen veelrijders

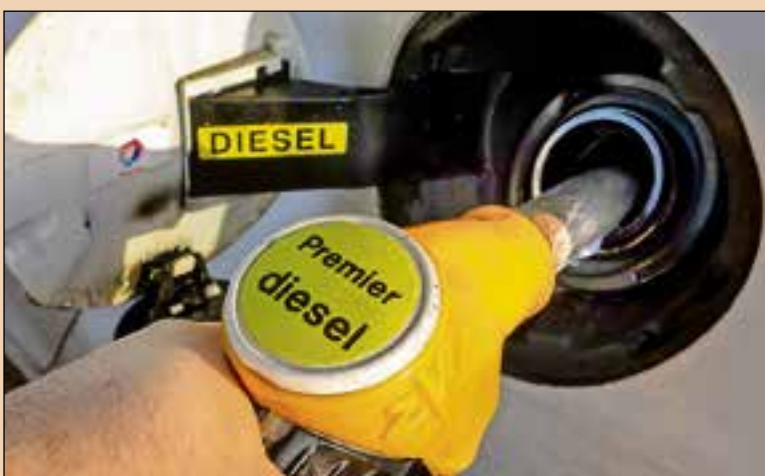
Toch zijn het geen veelrijders. Het jaarkilometrage lijkt op dat van personenauto's: 80 procent blijft op of onder de 30.000 km per jaar hangen en 95 procent onder de 40.000 km per jaar.

Bezorging aan huis

Bij bezorging aan huis is niet meer dan ongeveer 2 tot 3 procent van de bestelauto's betrokken. Door een verdubbeling van E-commerceactiviteiten zal het aantal bestelauto's daarom niet sterk toenemen. Van alle bestelauto's wordt 35-50 procent voor goederenlogistiek gebruikt, het bedrijfsmatig transport van goederen (inclusief materialen voor de bouw) en/of onderdelen al dan niet in combinatie met diensten. Ruim de helft van alle bestelauto's wordt ingezet in de sectoren bouw en handel, bijvoorbeeld voor servicediensten in combinatie met gereedschappen.

Langer mee

Bestelauto's gaan langer mee dan vrachtauto's, tot circa 20 jaar. In de leeftijdscategorie van 15 tot 20 jaar rijden ze nog steeds meer dan 10.000 km per jaar. Oudere bestelauto's zorgen voor een relatief grote bijdrage aan de luchtvervuiling: 8 procent van de kilometers gereden door bestelauto's (Euro 0-2) zorgt voor 9 procent van de NO_x (stikstofdioxide) en 39 procent van de uitstoot aan fijnstof door bestelauto's.

De meeste bestelauto's lopen op diesel en dat heeft een hoge uitstoot aan roetdeeltjes.

Cargo en Kangoo Z.E., maar die halen het qua laadvermogen en volume bij lange na niet bij de Master.

Nissan e-NV200

Nissan, het broertje van Renault, heeft de e-NV200 in de stal. Deze combineert de carrosserie van de dieselende NV200 met de elektrische aandrijflijn van de Leaf. De actieradius van de e-NV200 is zo'n 120 kilometer, dus een stuk minder dan de Master. Het navigatiesysteem brengt je desgewenst naar een oplaadpunt, waar je het nodige gehannes met stugge

laadkabels te wachten staat. Een uurtje elektrisch tanken levert ongeveer 15 tot 20 kilometer extra rijden op.

Ford Transit Connect Electric

Ford heeft de Ford Transit Connect Electric. De motor is van Siemens en de 28 kWh lithium-ion-accu zorgt voor een bereik van 130 km. De topsnelheid van de besteller ligt op maximaal 120 km/u. Het hele accupakket is in de vloer van de auto weggewerkt zodat er 3,7 kuub laadvolume beschikbaar is. Het maximumlaadvermogen komt op 500 kilo.

Mercedes Vito E-Cell

Mercedes-Benz levert de Mercedes Vito E-Cell, een relatief lange bestelwagen die aangedreven wordt door een hoog presterend elektrisch lithium-ion-accupack. Deze accupack kan in slechts 5 uur opgeladen worden en geeft daarna voldoende energie voor ongeveer 130 kilometer. Het vermogen van de motor die het busje aandrijft is 60 kW met een koppel van 280Nm. Met zijn maximale snelheid van 80 kilometer per uur kan de elektromotor gemakkelijk accelereren, aangezien het volledige koppel direct na het starten aangeleverd wordt.

Stapvoets in de parkeergarage

Niemand ontkomt bij tijd en wijle aan de parkeergarage. En kijk naar het aantal strepen lak op de muren van veel parkeergarages en je snapt: er moet worden geleerd hoe je hier moet rijden. Hetgeen de vraag oproept: hoe snel mag je eigenlijk rijden in een parkeergarage? Daar zijn de meningen over verdeeld,

blijkt uit een analyse van jurist verkeer, verkeersveiligheid en wegbeheer Roeland de Korte op verkeerinbeeld.nl.

In de algemene voorwaarden voor het gebruik van parkeergarages van de gemeente Groningen en Haarlem staat dat de maximumsnelheid 5 km per uur is. In de

parkeergarages van de gemeente Dordrecht is de maximumsnelheid 15 km per uur. "Dat is nogal een verschil. En in de ene parkeergarage hangt een officieel verkeersbord met de aanduiding 15 km, terwijl in de andere parkeergarage elke aanduiding van de maximumsnelheid ontbreekt. Dat maakt het voor de gemiddelde automobilist ook niet bepaald gemakkelijk", begint De Korte.

5 km/uur is onhaalbaar

Die 15 km/uur komt niet uit de lucht vallen. De Hoge Raad heeft namelijk in 1999 bepaald dat 15 km/uur stapvoets is (langzamer kan een auto ook bijna niet, maar dat terzijde). Dit betekent meteen ook dat een bepaling in de algemene voorwaarden voor het gebruik van parkeergarages van de gemeente Haarlem, waarin staat dat de maximumsnelheid van 5 km/uur is, in feite onhaalbaar is. Conclusie: 15 km/uur is stapvoets en deze snelheid is in een parkeergarage acceptabel. Maar ja, leg dat maar eens uit als je een bon krijgt in Haarlem of Groningen.

In Groningen wordt de hand gelicht met de door de gemeente verordonnerde maximum snelheid van 5 km/uur, want in deze garage mag je wel 15 km/uur.

Geberit Setaplano douchevloer

■ GEBERIT

Doordacht. Voorge- monteerd.

Inbouwsets voor douchevloeren bestaan vaak uit meer dan 90 onderdelen.

De Geberit Setaplano douchevloer daarentegen heeft veel belangrijke onderdelen al voorge monteerd.

**KNOW
HOW
INSTALLED**

→ www.geberit.nl/setaplano-pro